

Hallituksen esitys eduskunnalle kansanterveyslain 4 §:n ja 14 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan kansanterveyslakia täydennettäväksi täsmentämällä kouluterveydenhuollon ja oppilashuollon välistä suhdetta sekä opiskeluterveydenhuollon ja opiskelijahuollon välistä suhdetta. Lisäksi ehdotetaan täsmennettäväksi kunnan kansanterveystyöstä vastaavan viranomaisen velvollisuutta osallistua koulujen ja oppilaitosten opetussuunnitelmien laatimiseen niiltä osin, kun kysymys on oppilas- tai opiskelijahuollosta sekä koulun tai oppilaitoksen ja kodin välisestä yhteistyöstä. Myös kuntien velvollisuutta järjestää suun terveydenhuolto osana kouluterveydenhuoltoa ehdotetaan täsmennettäväksi.

Kansanterveyslain käsitteitä ehdotetaan esityksessä muutettavaksi siten, että opiskelijaterveydenhuolto-termi muutetaan opiskeluterveydenhuolloksi, joka puolestaan muutetaan tarkoittamaan toisen asteen oppilaitosten, lukioiden ja korkeakoulujen opiskeluterveydenhuoltoa kokonaisuutena. Kansanterveyslakiin ehdotetaan lisättäväksi myös yksityiskohtaisemmat säännökset opiskeluterveydenhuollon tavoitteista, sisällöstä, seurannasta ja arvioinnista. Lisäksi kansanterveyslakiin ehdotetaan lisättäväksi opiskeluterveydenhuollon tarkempaa sisältöä koskeva asetuksenantovaltuutus.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan kansanterveyslakia täsmennettäväksi siten, että kunnilla olisi velvollisuus huolehtia siitä, että kunnan asukas tai terveyskeskuksen potilas saa terveydentilaansa koskevan todistuksen tai lausunnon silloin, kun todistuksen tai lausunnon tarve perustuu lakiin taikka asukkaan tai potilaan hoidon, toimeentulon, opintojen tai muun vastaavan syyn kannalta välttämättömään perusteeseen.

Kansanterveyslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös lasten ja nuorten terveyden kehittämistä varten perustettavasta lasten ja nuorten terveyden neuvottelukunnasta.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 Nykytila.....	3
2. Esityksen tavoitteet.....	6
3. Ehdotetut muutokset.....	9
4. Esityksen vaikutukset.....	10
5. Asian valmistelu.....	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	11
1. Lakiehdotuksen perustelut.....	11
2. Voimaantulo.....	13
3. Suhde perustuslakiin.....	13
LAKIEHDOTUS.....	14

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

Kansanterveyslain 14 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan kunnan tulee kansanterveystyöhön kuuluvana tehtävänä ylläpitää kouluterveydenhuoltoa, johon sisältyy kunnassa sijaitsevien perusopetusta ja lukiokoulutusta antavien koulujen ja oppilaitosten kouluyhteisön terveellisyyden ja turvallisuuden valvonta ja edistäminen yhteistyössä henkilökunnan työterveyshuollon kanssa, oppilaan terveyden seuraaminen ja edistäminen, yhteistyö muun oppilashuolto- ja opetushenkilöstön kanssa sekä terveydentilan toteamista varten tarpeellinen erikoistutkimus. Edelleen lainkohdassa säädetään, että oppilaan terveyden seuraamiseen ja edistämiseen kuuluvien neuvonnan ja tarkastusten sisällöstä ja määrästä sekä terveydentilan toteamista varten tarpeellisesta erikoistutkimuksesta voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Oppilashuollosta säädetään perusopetuslain (628/1998) 31 a §:ssä. Säännöksen mukaan oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa (66/1972) tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa (683/1983) tarkoitettu kasvatuksen tukeminen.

Opiskelijahuollosta säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 37 a §:ssä. Säännöksen mukaan opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Lisäksi pykälässä viitataan siihen, että opiskelijaterveydenhuollosta säädetään kansanterveyslaissa (66/1972). Lukiolain (629/1998) 29 a §:n mukainen opiskelijahuollon määritelmä on samansisältöinen kuin ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa.

Perusopetuslain 15 §:ssä säädetään, että opetussuunnitelma tulee, siltä osin kuin sen perusteista säädetään 14 §:n 3 momentissa, laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Opetuksen järjestäjän tulee määrätä myös kodin ja koulun yhteistyön sekä opetussuunnitelman perusteiden mukaisen oppilashuollon järjestämistavasta. Lukiolain 11 §:n mukaan opetussuunnitelma tulee, siltä osin kuin sen perusteista säädetään 10 §:n 3 momentissa, laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Koulutuksen järjestäjän tulee määrätä myös kodin ja oppilaitoksen yhteistyön sekä opiskelijahuollon järjestämistavasta. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 14 §:n mukaan opetussuunnitelma tulee, siltä osin kuin sen perusteista säädetään 13 §:n 3 momentissa, laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Koulutuksen järjestäjän tulee määrätä myös kodin ja oppilaitoksen yhteistyön sekä opiskelijahuollon järjestämistavasta. Stakesin vuonna 2005 toteuttaman kyselyn, joka on otsikoitu ”Kouluterveyskysely, kouluterveydenhuolto ja terveystieto” mukaan opintosuunnitelmien laadintayhteistyö koulutasolla on käynnistynyt verrattain hyvin. Terveyskeskusten johtoryhmien sekä kuntien sosiaali-, terveys- ja perusturvalautakuntien osallistumisaktiivisuudessa kuntakohtaisten opetussuunnitelmien laatimiseen on parannettavaa.

Kansanterveyslain 3 luvun 14 §:n 1 momentin 6 kohdassa käytetään *opiskelijaterveydenhuolto*-termiä kuvaamaan kaikkia opiskelijoiden elämänvaiheeseen ja opiskeluun vaikuttavia terveyteen liittyviä asioita. Termi on kuitenkin käytännön työssä osoittautunut liian kapea-alaiseksi. Se viittaa pääasiassa yksilölliseen, opiskelijaan kohdistuvaan toimintaan jättäen opiskelun toimintaympäristön näkökulman lähes kokonaan ulkopuolelle.

Opiskeluterveydenhuolto ja lukiolaisten kouluterveydenhuolto ovat osa kunnallista perusterveydenhuoltoa. Kansanterveyslain 14 § 1 momentin 6 kohdan mukaan osana kansanterveystyötä kunnan tulee ylläpitää kunnan alueella sijaitsevien koulutusta järjestävien asetuksella tarkemmin säädettyjen, muiden kuin kohdan 5 mukaisten, oppilaitosten opiskelijoille näiden kotipaikasta riippumatta opiskelijaterveydenhuoltoa, johon luetaan oppilaitosten terveydellisten olojen valvonta, opiskelijan terveydenhoito ja sairaanhoito sekä hammashuolto. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden terveydenhoito ja sairaanhoito sekä hammashuolto voidaan kuitenkin kunnan suostumuksella järjestää myös muutoin sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymällä tavalla. Vuodesta 1954 lähtien yliopisto-opiskelijat ovat saaneet terveydenhuoltopalvelunsa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiöltä (YTHS). Asetuksen mukaan kyseisiä oppilaitoksia ovat ammattikorkeakoulut, ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 1 §:ssä tarkoitettut oppilaitokset, ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset, kansanopistot, kieli-instituutit, musiikkioppilaitokset, liikunnan koulutuskeskukset, valtion askartelunohjaajaopisto, valtion pelastusoppilaitokset sekä yliopistot ja korkeakoulut. Opiskelijaterveydenhuollon tavoitteena on opiskelijan terveyden tukeminen ja edistäminen. Kansanterveyslaki ei määrittele kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien palvelujen yksityiskohtaista sisältöä ja laajuutta.

Voimassa oleva lainsäädäntö tarkoittaa, että *kouluterveydenhuolto* sisältää perusopetuksen ja lukioiden terveydenhuollon, ja *opiskelijaterveydenhuolto* kattaa muut kansanterveysasetuksessa erikseen mainitut oppilaitokset, myös ammattikorkeakoulut ja yliopistot.

Opiskeluterveydenhuollon sisältö on ohjeistettu tänä vuonna valmistuneella opiskeluterveydenhuollon oppaalla.

Opiskeluterveydenhuollon tilaa tarkastellaan sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2002 tekemän ja Suomen ammattikorkeakouluopiskelijajärjestysten Liiton (SAMOK) ry:n Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiöltä (Otus) tilaaman (Erola 2004) selvityksen valossa. Sosiaali- ja terveysministeriö teki vuonna 2002 selvityksen, joka kattoi 93 % ammattikorkeakoulujen, 83 % toisen asteen ammatinopettajien ja 65 % lukioasteen opiskelijoista. Kunnalliseen opiskeluterveydenhuoltoon kohdistuneen selvityksen mukaan opiskeluterveydenhuoltoa aikaisemmin ohjanneen lääkintöhallituksen ohjekirjeen kumoutuminen 1990-luvun alussa on johtanut selviin eroihin opiskeluterveydenhuollon järjestämisen käytännöissä eri terveyskeskuksissa. Toteuttamistavat saattavat vaihdella jopa saman terveyskeskuksen alueella samaa opetusta antavien oppilaitosten kesken. Joissakin terveyskeskuksissa opiskeluterveydenhuollon laatua on kehitetty ja kyetään antamaan laadullisesti hyviä ja määrällisesti riittäviä opiskeluterveydenhuollon palveluja kaikkien oppilaitosten opiskelijoille. Ei kuitenkaan ole harvinaista, että palvelut toteutetaan varsin puutteellisesti ja pienin resurssein. Yleisvaikutelma on, että opiskeluterveydenhuolto on usein toimintaa, jonka kehittämiseen ei ole kiinnitetty erityistä huomiota. Opiskeluterveydenhuollon sisältö on hyvin vaihtelevaa ja yhteinen näkemys siitä, mitä sen pitäisi olla, on ollut hämärtyneessä. Opiskeluterveydenhuollon palveluja on siirretty pois oppilaitoksista terveyskeskusten yhteyteen tai keskitetty muulla tavoin. Etenkin lääkäripalveluja annetaan yhä useammin terveyskeskuksissa sulauttaen ne muuhun vastaanotto toimintaan, minkä johdosta opiskeluterveydenhuollon erityispiirteitä on menetetty ja terveydenhoitajat ovat jääneet yksin vastaamaan varsinaisesta opiskeluterveydenhuollosta ilman ammatillista työparia. Ainakin osittain kehitystä selittää myös lääkäreiden siirtyminen väestövastuuseen, sijaisten vaihtuvuus ja niin sanottu keikkalääkäreiden käyttö lääkäripulaa kärsivissä terveyskeskuksissa.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien opiskeluterveydenhuolto toteutetaan selvästi heikommin kuin lähes samanikäisten nuorten lukiolaisten kouluterveydenhuolto. Ero opiskelijaterveydenhuollon palveluiden saatavuudessa on vastoin

valtakunnallisia sosiaali- ja terveystodistuksia. (Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2004-2007, Terveys 2015/ kansanterveysohjelma). Syrjäytymisuhan alaisia aktiivista tukea tarvitsevia nuoria on ammattioppilaitoksissa enemmän kuin lukioissa. Ammattikorkeakoulujen opiskelijaterveydenhuolto on osassa maata niukasti resursoitua ja kaipaa myös sisällöllistä kehittämistä.

Kansanterveyslaki (66/1972) on valmisteltu 1960- ja 1970-luvun taitteessa, minkä jälkeen terveydenhuolto on muuttunut ja kehittynyt huomattavasti. Kansanterveyslaki on puitelaki, eikä monista sen edellyttämistä asioista ole säädetty kovinkaan täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Näin ollen kansanterveyslaissa ei ole erikseen säädetty siitä, millaisten sairaus- tai terveystodistusten tai –lausuntojen antamisen kunnat ovat velvollisia järjestämään. Tämä on osaltaan mahdollistanut vaihtelevan toiminnan tällä tehtävälueella sekä asiakkaiden ohjaamisen yksityissektorille heidän omalla kustannuksellaan.

Sairautodistuksella tarkoitetaan henkilön sairauden hoitoon liittyvää todistusta, terveystodistuksella taas henkilön terveydentilan osoittamiseen liittyvään todistusta. Käytännöt sairaus- ja etenkin terveystodistusten antamisen suhteen vaihtelevat eri kuntien välillä. Toisissa kunnissa annetaan kaikkia asiakkaan pyytämiä todistuksia, joista osa liittyy hyvin etäisesti lääketieteeseen. Toisissa kunnissa määrätty lakisääteisetkin todistukset, kuten esimerkiksi ajokorttitodistukset, ohjataan hakemaan yksityissektorilta.

Merkittävä osa laadittavista todistuksista ei liity välittömästi potilaan hoitoon. Osa näistä terveystodistuksista on lakisääteisiä. Ne voivat liittyä esimerkiksi kunnan velvollisuuteen antaa virka-apua toiselle viranomaiselle, kuten terveyskeskuksen lääkärin virka-apu poliisille tai vankeinhoitoviranomaisille. Myös työhön, koulutukseen, toimeentuloon ja harrastuksiin liittyen laaditaan terveystodistuksia. Terveyskeskusten omaksumat käytännöt riippuvat käytettävissä olevista resursseista, lääkärityövoiman tilanteesta, yksityisen terveydenhuollon saatavuudesta ja siitä, onko henkilö aikaisemmin käyttänyt julkisen vai yksityisen terveydenhuollon palveluita.

Vaikka kansanterveyslaissa ei ole säädetty velvollisuudesta sairaus- ja terveystodistusten antamiseen, on terveystodistuksista säädetty epäsuorasti sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 5 §:ssä, jonka mukaan *maksuttomia terveydenhuollon palveluita ovat muun muassa lain 14 §:n 1 momentin 1–6 ja 9 kohdassa sekä 14 a §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut palvelut ja hoitoon kuuluvat aineet lukuun ottamatta muun muassa lääkärin antamia todistuksia ja lausuntoja, jotka eivät liity potilaan hoitoon*. Asiasta annetun hallituksen esityksen (HE 216/1991) mukaan tällaisia hoitoon liittymättömiä lääkärintodistuksia ovat esimerkiksi erilaiset terveystodistukset, joita tarvitaan työpaikkaa, virkaa tai esimerkiksi ajokorttia haettaessa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen (912/1992) 23 §:n mukaan *lääkärin todistuksesta ja lausunnosta voidaan periä todistuksen ja lausunnon laadusta riippuen enintään 27 euroa. Maksua ei saa periä kansanterveystyössä hoitoon liittyvästä todistuksesta tai lausunnosta eikä koulu- tai opiskelijaterveydenhuollon yhteydessä kerättyihin tietoihin perustuvasta terveystodistuksesta (nuorison terveystodistus)*. Nuorison terveystodistus kirjoitetaan pääsääntöisesti koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa 15 vuotta täyttäneille ja sitä vanhemmille kouluikäisille nuorille. Todistus kirjoitetaan nuorille pääsääntöisesti ammatilliseen koulutukseen, ajokortin suorittamista, kutsuntoja ja työelämää varten tarvittavan terveydentilan todistamiseksi.

Merkittävin osa terveyskeskuksissa annetuista todistuksista liittyy potilaan työkyvyn arviointiin, lyhytaikaisesta sairauden aiheuttamasta työkyvyttömyydestä alkaen. Sosiaali- ja terveysministeriön sekä Suomen Kuntaliiton vuonna 2003 toteuttaman kyselyn mukaan potilaan työkykyyn liittyviä

todistuksia oli 56 % kaikista terveystodistuksista annetuista todistuksista. Kyselyyn osallistui kahdeksan terveyskeskusta.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteutti vuonna 2005 kahdellekymmenelle terveyskeskukselle suunnatun kyselyn, joka koski terveystodistusten laatimista. Kyselyyn saaduista vastauksista ilmeni muun muassa, että todistuksia kirjoitetaan monista sellaisista asioista, joiden oikeellisuus ei mitenkään voi olla terveydenhuollon ammattihenkilön arvioitavissa.

Etenkin julkissektorilla on erittäin yleistä, että maksimissaan kolmen päivän mittaisesta sairauspoissaolosta ei yleensä tarvitse esittää työnantajalle lääkärin- tai sairaan- tai terveydenhoitajan todistusta. 90:ssä prosentissa työpaikoista on myös sairaanhoitoa sisältävä työterveyshuolto, josta voi periaatteessa tarvittaessa saada sairauspoissaolotodistuksen. 80:ssä prosentissa terveyskeskuksista sairaanhoitajat kirjoittavat lyhytaikaisia sairauspoissaoloja koskevat todistukset.

Todistusten antaminen ei kuulu 1.3.2005 voimaan tulleen, kansanterveyslain 15 b §:n mukaisen hoitotakuun piiriin (HE 77/2004). Näin ollen kunnat voivat priorisoida hoitoa tarvitsevat henkilöt hoitoon kuulumattomia terveystodistuksia tarvitsevien asiakkaiden edelle. Palveluja etusijajärjestykseen asetettaessa on kuitenkin otettava huomioon sekä potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 3 §:n mukainen syrjäntäkielto, kuten myös velvollisuus yksilöllisesti selvittää potilaan terveydentila ja hänen siitä johtuva riittävien terveyspalveluiden tarpeensa.

2. Esityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on selkeyttää terveydenhuollon asemaa oppilas- ja opiskelijahuollon yhteydessä sekä selkeyttää yhteistyötä kunnan terveysviranomaisten ja opetusviranomaisten kesken.

Kansanterveyslakiin ehdotetut muutokset ovat oppilas- ja opiskelijahuollon osalta niin sanottuja vastaantulosäännöksiä. Asioista on säädetty opetuspuolen lainsäädännössä esityksen nykytilaa kuvaavan osion mukaisesti. Oppilas- ja opiskelijahuolto ovat oppilaan hyvän oppimisen, hyvän fyysisen ja psyykkisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä, ylläpitämistä ja niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Toimintana oppilashuolto ja opiskelijahuolto sijoittuvat eri hallintokuntien eli opetustoimen, sosiaalitoimen ja terveystoimen risteykseen. Kyseessä on moniammatillinen työmuoto tämän päivän koulu- ja opiskeluyhteisöissä. Kouluterveydenhuolto sekä opiskeluterveydenhuolto ovat olennainen osa oppilas- ja opiskelijahuoltoa. Oppilas- ja opiskelijahuollon toteuttamisen kannalta on tärkeää, että kunnan kansanterveystyöstä vastaava viranomaisen osallistuu opetussuunnitelman laatimiseen niiltä osin kuin se koskee oppilas- tai opiskelijahuoltoa.

Koulun ja kodin välisen yhteistyön peruslähtökohtana on tarkastella kouluterveydenhuollon palveluja koululaisen ja hänen perheensä näkökulmasta ja kertoa, millaisia palveluita on tarjolla. Sama pätee myös opiskelijahuoltoon ja opiskeluterveydenhuoltoon. Kouluterveydenhuollon tulee yhteistyössä koulun kanssa huolehtia siitä, että oppilaat, vanhemmat ja kunnan viranomaiset ja päättäjät saavat riittävästi tietoa kouluyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden kehityksestä ja oppilaiden terveydentilasta sekä näiden suhteen koulussa havaituista ongelmista ja puutteista. Yhteistyövelvoitteella pyritään siihen, että eri hallinaloilla toimivat ja oppilashuollon kokonaisuudesta vastaavat tahot yhteistyössä suunnittelevat ja sopivat heidän keskinäisestä työn- ja vastuunjaostaan. Nämä yhdessä sovitut menettelytavat kirjataan opetussuunnitelmaan.

Kouluterveydenhuollon tulee osallistua koulun opetussuunnitelman valmisteluun lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin asiantuntijana. Erityisesti tulisi huolehtia siitä, että lapsen kasvun ja

kehityksen ja kulloisenkin kehitysvaiheen erityiset tarpeet otetaan riittävästi huomioon koulutyön järjestämisessä. Oppilaan hyvinvoinnin ja terveyden kokonaisvaltainen seuraaminen, arvioiminen ja tukeminen tapahtuu yhteistyössä muiden koulu yhteisössä toimivien asiantuntijoiden kanssa. Koulu-terveydenhuolto tuo tähän oppilaskohtaiseen työhön terveyden edistämisen, terveydenhoidon ja lääketieteellisen asiantuntemuksen. Oppilaan ongelmien mahdollisimman varhainen havaitseminen ja oppilaan välitön auttaminen, jatkotutkimusten ja hoidon järjestäminen sekä hoidon ja kuntoutuksen koordinointi ovat kouluterveydenhuollon keskeisiä tehtäviä. Samoja periaatteita tulee soveltaen käyttää myös opiskeluterveydenhuollon puolella.

Suun terveydenhuolto on veloitteena kuulunut kouluterveydenhuoltoon, vaikka asiasta ei ole nimenaista mainintaa nykyisen kansanterveyslain 14 §:n 1 momentin 5 kohdassa. Ongelmia on käytännössä esiintynyt tilanteissa, joissa kunta on supistanut kouluterveydenhuollon palvelupisteitä siten, että oppilaat ovat joutuneet matkustamaan hammashuoltoon. Tällöin on joissakin kunnissa veloitettu vanhempia kuljettamaan oppilaita virka-aikana pitkiäkin matkoja suun terveydenhuoltoon. Tilanne on ollut erityisen vaikea seuduilla, joissa ei päivisin ole kunnollisia julkisen liikenteen yhteyksiä. Tällöin oppilaiden suun terveydenhuolto on saattanut joissakin tapauksissa jäädä toteutumatta.

Kansanterveyslaki ei vastaa nykyisin opiskeluterveydenhuollossa käytössä olevia termejä, mikä osaltaan vaikuttaa siihen, että terveyden edistäminen ei toteudu kaikissa kunnissa riittävällä ja yhdenmukaisella tavalla. Esityksen tavoitteena on lainsäädännön saattaminen ajan tasalle tässä suhteessa.

Opiskelijaterveydenhuolto-termi tulisi korvata termillä *opiskeluterveydenhuolto*, koska se sisältää paremmin toiminnan yhteisö- ja yksilötasollakin, sairauden hoidon sekä terveyden edistämisen. Termi osoittaa, että kyseessä on eri toimintojen kokonaisuus, kun taas opiskelijaterveydenhuolto-käsite viittaa pääasiassa yksilölliseen, opiskelijaan kohdistuvaan toimintaan jättäen opiskelun toimintaympäristön näkökulman lähes kokonaan ulkopuolelle. Lisäksi opiskeluterveydenhuolto sopii hyvin kouluterveydenhuollon ja työterveydenhuollon rinnalle.

Voimassaoleva lainsäädäntö jakaa toisella asteella toiminnan kouluterveydenhuoltoon ja opiskelijaterveydenhuoltoon. Lukiot kuuluvat järjestelmässä kouluterveydenhuollon piiriin, kun taas ammatilliset oppilaitokset kuuluvat opiskelijaterveydenhuollon piiriin. Lukio- ja ammattikoulutuksessa olevien tulisi kuitenkin olla terveydenhuollon suhteen tasavertaisessa asemassa eikä koulutuksen aste saisi määrittää jakoa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon välillä. Jako koulu- ja opiskeluterveydenhuollon välillä tehtäisiin puhtaasti iän perusteella, minkä vuoksi lukiokoulutuksessa olevien terveydenhuolto siirrettäisiin opiskeluterveydenhuollon piiriin.

Opiskeluterveydenhuollon tavoitteet ja tehtävät on määritelty tänä vuonna julkaistussa opiskeluterveydenhuollon oppaassa, ja ne perustuvat terveystieteisiin kannanottoihin, tutkimustuloksiin, käytännön kokemuksiin sekä oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon periaatteisiin.

Opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on ylläpitää ja parantaa opiskelijoiden hyvinvointia:

- 1) edistämällä opiskelu ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta
- 2) edistämällä opiskelijoiden terveyttä ja opiskelukykyä
- 3) järjestämällä terveyden- ja sairaanhoitopalveluja opiskelijoille

Lisäksi opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on omalta osaltaan koko opiskeluyhteisön hyvinvoinnin varmistaminen.

Terveellinen ja turvallinen työ- ja opiskeluympäristö muodostuu hyvistä fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista olosuhteista. Hyvät työ- ja opiskeluolot luovat edellytykset koko opiskeluyhteisön hy-

vinvoinnille, työ- ja opiskelukyvyn säilyttämiselle sekä tulokselliselle oppimiselle. Oppilaitosten työ- ja opiskeluhuvinvointia tukevan kulttuurin syntymistä on tärkeää tukea ja edistää myös siksi, että opiskelijat tulevaisuuden työntekijöinä omaksuvat perusasenteensa ja – valmiutensa työelämään kouluissa ja oppilaitoksissa. Opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden terveellistä, turvallista ja viihtyisää opiskeluympäristöä. Tavoitteen toteutuminen edellyttää terveydenhuoltohenkilöstön yhteistyötä oppilaitoksen viranhaltijoiden, terveydensuojeluviranomaisen, työsuojelutoimikuntien ja -viranomaisten sekä opiskelijajärjestöjen kanssa.

Opiskelijoiden terveyden ja opiskelukyvyn edistämiseen sisältyy yksilö- ja ryhmämuotoista toimintaa sekä terveystiedotusta. Terveyden edistämiseen liittyvää ryhmätoimintaa järjestetään paikallisten tarpeiden mukaan joko terveydenhuollon henkilöstön omin voimin tai yhteistyössä muiden tahojen kanssa tai pyrkimällä vaikuttamaan muiden organisaatioiden ryhmätoiminnan sisältöön.

Terveystiedotuksella tarkoitetaan tavoitteellista terveyden edistämiseen pyrkivää tiedotusta. Terveystiedotuksen tavoitteena on tarjota opiskelijoille eri kanavia käyttäen heidän tarpeitaan vastaavaa ajan tasalla olevaa tietoa terveyteen ja terveystietoon liittyvistä asioista.

Opiskeluterveydenhuollon piirissä oleville järjestetään kansanterveyslain mukaiset terveyden- ja sairaanhoidon palvelut mukaan lukien suun terveydenhuollon ja mielenterveyden palvelut. Palvelut järjestää se kunta tai kuntayhtymä, jonka alueella opiskelijan oppilaitos sijaitsee. Vaikka terveystietokeskusten palvelutarjonnassa on eroavaisuuksia, on kunkin kunnan tai kuntayhtymän terveystietopalveluissa opiskelijaa kohdeltava yhdenvertaisesti kunnan muiden asiakkaiden kanssa. Sairaanhoidon liittyvät opiskeluterveydenhuollon palvelut järjestetään kaikille opiskelijoille hoitopaikasta riippumatta lainvoimalla mukaisesti ja samalla tavalla kuin muulle väestölle.

Opiskeluyhteisön hyvinvoinnin varmistaminen edellyttää kokonaisvaltaista toimintaa vuorovaikutuksessa eri toimijoiden välillä. Opiskeluterveydenhuolto on tärkeä yhteistyön osapuoli tässä verkostossa, jossa toimitaan yhdessä oppilaitosten, opiskelijajärjestöjen ja muiden opiskeluyhteisön hyvinvointiin vaikuttavien tahojen kanssa. Kukin toimija kantaa vastuun omasta erityisestä osuusalueestaan ja perustehtävästään ja tuo sen lisäksi asiantuntemuksensa yhteiseen käyttöön. Opiskelijaterveydenhuolto ei ole vain terveydenhuoltoa opiskelijoille vaan myös opiskelijoiden hyvinvointia ja opiskelijoiden työtä eli opiskelua tukevaa toimintaa. Opiskeluterveydenhuollossa mukana olevien tahojen tulee tuntea opiskelijoiden elämäntilanne ja sen erityispiirteet yleisesti. Sen vuoksi yhteisölliselle työskentelylle on myös varattava riittävästi työaika. Opiskeluterveydenhuollon tarkemmasta sisällöstä on tarkoituksenmukaista tarvittaessa säätää valtioneuvoston asetuksella.

Todistusten ja lausuntojen osalta esityksen tavoitteena on selkeyttää sitä, mitä todistuksia tai lausuntoja kunta on velvollinen järjestämään kunnan asukkaille tai terveystietokeskuksen asiakkaille. Eduskunnan oikeusasiamies on antanut useita ratkaisuja kanteluihin, joissa henkilö ei ole saanut pyytämäänsä ajokorttitodistusta terveystietokeskuksesta vaan hänet on ohjattu yksityissektorille. Eduskunnan oikeusasiamies on 22.6.2004 valtioneuvostolle antamassaan aloitteessa esittänyt, että terveystodistusten, kuten ajokorttitodistuksen antamisesta ja siihen liittyvässä lääkärintutkimuksen tekemisessä on kysymys kunnan järjestämisvelvollisuuteen kuuluvasta tehtävästä. Koska kansanterveyslaki on tältä osin osoittautunut jossakin määrin tulkinnanvaraiseksi, on oikeusasiamies pitänyt tarpeellisena, että lakia täsmennetään.

Esityksellä ehdotetaan säädettäväksi kansanterveyslain 14 §:n 1 momenttiin uusi kohta, jossa täsmennettäisiin kunnan velvoitteita muun muassa terveystodistusten antamisen suhteen. Uuden lainkohdan tavoitteena on täsmentää ennen kaikkea sitä, mitä todistuksia ja lausuntoja kunnat ovat velvollisia järjestämään. Tällöin järjestämisvelvollisuuden ulkopuolelle jäävien todistusten osalta on

asiakas mahdollista ohjata myös yksityisen sektorin piiriin todistuksen tai lausunnon hankkimiseksi. Todistusten tai lausuntojen antaminen ei ehdotetun muutoksenkaan jälkeen kuuluisi hoitotakuun piiriin. Hoitoon kuulumattomista todistuksista ja lausunnoista kunta voisi edelleen periä asiakasmaksulain ja -asetuksen mukaisen maksun.

Esityksessä täsmennetään myös kunnan velvollisuutta sairauden hoitoon liittyvien todistusten järjestämiseen. Tällaiset todistukset eivät ole käytännössä osoittautuneet yhtä ongelmallisiksi kuin terveystodistukset. Kun henkilö hakeutuu sairauden vuoksi hoitoon, liittyy mahdollisen sairaustodistuksen antaminen käyntiin luontevasti. Sairaspoissaolotodistuksia koskevia käytäntöjä ei ole tällä hallituksen esityksellä tarkoitus muuttaa.

Lasten ja nuorten terveyden edistämistä varten ehdotetaan perustettavaksi lasten ja nuorten terveyden neuvottelukunta, joka mahdollistaa eri tahojen asiantuntemuksen ja sidosryhmien hyödyntämisen.

3. Ehdotetut muutokset

Kansanterveyslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lain 14 §:n 1 momentin 5 kohdasta poistetaan kohta ”ja lukiokoulutusta”. Koska lukiokoulutusta antavat oppilaitokset otetaan pois 14 §:n 1 momentin 5 kohdasta, tulee ne lisätä kansanterveysasetuksen (802/1992) 3 §:n luetteloon, jossa on listattu ne oppilaitokset, joita koskee kansanterveyslain 14 §:n 1 momentin 6 kohta. Kansanterveyslain 14 §:n 1 momentin 5 kohtaan lisätään lisäksi suun terveydenhuolto. Suun terveydenhuollosta on nimenomainen maininta opiskeluterveydenhuoltoon koskevassa kansanterveyslain 14 §:n 1 momentin 6 kohdassa, mutta 5 kohdasta se puuttuu.

Kansanterveyslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lain 3 luvun 14 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaista opiskeluterveydenhuollon sisältöä täsmennetään lukemalla opiskeluterveydenhuoltoon opiskeluympäristön terveellisyys- ja turvallisuuden edistäminen, opiskelijoiden terveyden ja opiskelukyvyksen edistäminen, terveyden- ja sairaanhoitopalvelujen järjestäminen opiskelijoille ja omalta osaltaan koko opiskeluyhteisön hyvinvoinnin varmistaminen. Suun terveydenhuollon osalta lakia ei ole tarkoitus muuttaa. Lisäksi 6 kohtaan lisätään mahdollisuus säätää opiskeluterveydenhuollon tarkemmasta sisällöstä tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

Kansanterveyslain 14 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 momentti, jossa on viittaukset opetusministeriön hallinnonalan lainsäädäntöön ja jossa täsmennetään oppilas- ja opiskelijahuollon sisältöä terveydenhuollon näkökulmasta. Ehdotetussa momentissa täsmennettäisiin lisäksi kunnan kansanterveystyöstä vastaavan viranomaisen velvollisuutta osallistua koulujen ja oppilaitosten opetussuunnitelmien laatimiseen oppilas- ja opiskelijahuollon kokonaisvaltaisen toteutumisen edistämiseksi.

Kansanterveyslain 14 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 11 kohta, jossa täsmennettäisiin kunnan velvollisuutta järjestää kunnan asukkaalle tai terveyskeskuksen potilaalle sairaus- tai terveystodistuksia ja -lausuntoja.

Kansanterveyslain 4 §:n 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös lasten ja nuorten terveyden kehittämistä varten toimivasta lasten ja nuorten terveyden neuvottelukunnasta. Neuvottelukunnan kokoonpanosta, asettamisesta ja tehtävistä säädettäisiin asetuksella.

4. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole tarkoitus antaa kunnille uusia tehtäviä. Siten siitä ei aiheudu lisäkustannuksia niille kunnille, jotka ovat täyttäneet kansanterveyslain tarkoittamat velvoitteet. Esitys ei tuo mitään uusia velvollisuuksia kunnille oppilashuollon tai opiskelijahuollon osalta. Myöskään terveys- tai sairaustodistusten järjestämisen osalta kunnille ei tule uusia tehtäviä. Voimassa oleva lainsäädäntö sisältää oikeusasiamiehen useiden ratkaisujen perusteella velvollisuuden terveystodistusten antamiseen. Esityksen tarkoituksena on selkeyttää ja yhdenmukaistaa vallitsevia käytäntöjä. Esityksen vaikutukset yksittäisissä kunnissa riippuvat siitä, millaisia käytäntöjä kunnassa on aikaisemmin sovellettu. Kunnat, joissa esimerkiksi ajokorttitodistusten tarvitsijat on aiemmin määrätietoisesti ohjattu yksityissektorille, saattavat joutua jossakin määrin töiden uudelleenjärjestelyyn. Ne kunnat jotka ovat antaneet sellaisia todistuksia ja lausuntoja, joiden antamista ei ole pidettävä kunnan velvollisuuksiin kuuluvina, säästävät voimavaroja muihin tehtäviin. Esityksessä tarkoitettujen todistusten ja lausuntojen antaminen on jo ennen ehdotettua muutostakin kuulunut kunnan velvollisuuksiin, joten taloudellisia vaikutuksia ehdotuksella ei ole, mikäli kunta on toiminut velvoitteidensa mukaisesti. Hoitoon kuulumattomista todistuksista ja lausunnoista kunta voi periä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain ja asetuksen mukaisen maksun, joka valtioneosuusjärjestelmän bruttoperusteisuuden johdosta jää kokonaan kunnan tuloksi.

Esityksellä ei luoda kunnille uusia toimintoja tai velvoitteita myöskään opiskeluterveydenhuollon järjestämiseksi, vaan ehdotusten perusta on opiskeluterveydenhuollon tavoitteiden ja tehtävien sekä käsitteiden uudelleenmäärittely. Toimintatapojen ja työkäytäntöjen uudistaminen ja työn suunnitelmallisuuden lisääminen voivat parantaa työn tuloksia ilman varsinaista taloudellista lisäresurssointia. Lisäresursseja tarvitaan kuitenkin niissä kunnissa, joissa opiskeluterveydenhuoltoa ei ole tällä hetkellä järjestetty kansanterveyslain edellyttämällä tavalla eikä kunnilla ole tarvittavaa henkilöstöä opiskeluterveydenhuollon kattavaan toteuttamiseen.

Opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitaja- ja lääkärimäärät saataisiin kaikkialla Suomessa riittävän tasoiseksi noin 6-10 miljoonan euron lisäyksellä henkilötyövuosiin. Lukua ei voida kuitenkaan pitää täsmällisenä, koska tällä hetkellä ei ole käytettävissä tarkkoja tietoja henkilöstömääristä. Mielenterveystyön osalta on lisäksi uusien henkilöstöresurssien tarvetta.

Päihde- ja mielenterveysongelmiin puuttuminen jo perusterveydenhuollon tasolla saattaisi estää näiden ongelmien kehittymisen niin vaikeiksi, että niiden hoitoon ei tarvittaisi myöhemmin kalliimpia erityistason palveluita. Opiskeluterveydenhuollon henkilöstön osaamista on mahdollista kehittää osana lain edellyttämää ammatillista täydennyskoulutusta. Koulutuksen sisältöjen ja tarjonnan kehittäminen tehostuu, jos siihen ohjataan taloudellisia resursseja.

Lasten ja nuorten terveyden edistämiseksi perustettavan neuvottelukunnan kulut koostuisivat neuvottelukunnan ja sen jaostojen matka- ja kokouskuluista sekä tulevien julkaisujen painatuskuluista.

Opiskeluterveydenhuoltoa kuvaavan tiedon keruun tehostaminen parantaisi mahdollisuuksia tehdä toiminnan taloudellisten vaikutusten arviointia. Esityksen mukaisen opiskeluterveydenhuollon toteutuminen vaikuttaisi myönteisesti opiskelijoiden hyvinvointiin siten, että opiskelijoiden hoitamatta jääneet terveysongelmat eivät enää estäisi opiskelijujen sujuvuutta ja valmistumista. Lisäksi opiskelijoiden elämä toimisi sujuvammin ja säästäisi opiskelijoiden aikaa, kun he voisivat saada tarvitsemansa terveyspalvelut opiskelupaikkakunnalla.

Esitys aiheuttaisi terveydenhuollon henkilöstön lisäyksen niiden kuntien osalta, joissa opiskeluterveydenhuoltoa ei ole hoidettu asianmukaisesti.

5. Asian valmistelu

Oppilashuollon osalta valmistelu perustuu oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön uudistamistyöryhmän muistioon (sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:33). Muistiossa on myös sivuttu opiskelijahuoltoa.

Sairaus- ja terveystodistuksia ja –lausuntoja koskevin osin lakiehdotus on valmisteltu virkamiestyönä sosiaali- ja terveysministeriössä.

Opiskeluterveydenhuollon osalta sosiaali- ja terveysministeriö asetti työryhmän, jonka tehtävänä oli muun muassa määrittellä valtakunnalliset opiskelijaterveydenhuollon tavoitteet ja tehtävät. Työryhmä laati muistion (2005:6), joka sisältää 25 suositusta.

Sosiaali- ja terveysministeriö on järjestänyt asiassa kuulemistilaisuuden.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

Kansanterveyslaki 4 § 3 momentti

Kansanterveyslain 4 §:n 3 momentiksi lisätään säännös lasten ja nuorten terveyden laaja-alaista kehittämistä varten asianomaisen ministeriön yhteydessä toimivasta lasten ja nuorten terveyden neuvottelukunnasta. Neuvottelukunnan kokoonpanosta, asettamisesta ja tehtävistä säädetään asetuksella.

Lasten ja nuorten terveyden laaja-alaista kehittämistä varten tarvitaan lasten ja nuorten terveyden neuvottelukunta.

Kansanterveyslaki 14 § 1 momentti 5 kohta

Ehdotuksen mukaisesti kansanterveyslain 14 § 1 momentin 5 kohdasta poistetut lukiot kuuluisivat jatkossa saman lain 14 §:n 1 momentin 6 kohtaan ja opiskeluterveydenhuollon piiriin.

Kansanterveyslain 14 §:n 1 momentin 5 kohtaan lisätty suun terveydenhuolto kuuluu kouluterveydenhuollon järjestämisvelvollisuuteen myös hoitoon liittyvien matkojen osalta. Ilman asianmukaista kuljetusta hoito jää saamatta. Kuljetuksen kustannuksista terveyskeskuksen yksikköön vastaa terveyskeskus. Jos kunta ostaa peruskoulun oppilaille suun terveydenhuollon palveluja toisesta kunnasta tai yksityiseltä palveluntuottajalta, vastaa terveyskeskus kuljetuksista aiheutuneista kustannuksista, ellei terveyskeskuksen ja toisen kunnan tai yksityisen palveluntuottajan välisessä sopimuksessa ole asiasta toisin sovittu. Potilas ei kuitenkaan voi joutua vastaamaan kuljetuksesta aiheutuneista kustannuksista.

3 luku 14 § 1 momentti 6 kohta

Kansanterveyslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lain 14 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaista opiskeluterveydenhuollon sisältöä täsmennetään lukemalla opiskeluterveydenhuoltoon opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden edistäminen, opiskelijoiden terveyden ja opiskelukykyyn edistäminen, terveyden- ja sairaanhoitopalvelujen järjestäminen opiskelijoille ja omalta osalta

taan koko opiskeluyhteisön hyvinvoinnin varmistaminen. Suun terveydenhuollon osalta lakia ei ole tarkoitus muuttaa. Lisäksi 6 kohtaan lisätään mahdollisuus säätää opiskeluterveydenhuollon tarkemmasta sisällöstä tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

Kansanterveyslaki 14 § 6 momentti

Ehdotetussa kansanterveyslain 14 §:n 6 momentissa viitataan perusopetuslain 31 a §:ään, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 37 a §:ään sekä lukiolain 29 a §:ään. Kouluterveydenhuolto kuuluu oppilashuollon palveluihin ja opiskeluterveydenhuolto on osa opiskelijahuoltoa. Ehdotetussa kansanterveyslain 14 §:n 6 momentissa vastuu opetussuunnitelman laatimiseen osallistumisesta on ehdotettu kuuluvan kunnan kansanterveystyöstä vastaavalle viranomaiselle. Opetussuunnitelmia laaditaan useassa tasossa. Kuntakohtaisen opetussuunnitelman laatimiseen osallistuisi kunnan sosiaali- ja terveyslautakunta tai perusturvalautakunta ja koulutasolla koululääkäri ja kouluterveydenhoitaja. Koulun tai oppilaitoksen ja kodin välisessä yhteistyötä toteutettaessa terveydenhoidon alueella on huomioitava potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 9 §:n 2 momentti, jonka mukaan alaikäisellä potilaalla on oikeus kieltää terveydentilaansa ja hoitoansa koskevien tietojen antaminen huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen, jos hän ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden kykenee päättämään hoidostaan. Näin ollen mitä tahansa tietojen vaihtoa koulun ja kodin yhteistyö ei voi pitää sisällään.

14 § 1 momentti 11 kohta

Ehdotuksen mukaan kunnan tulee huolehtia siitä, että kunnan asukas tai terveyskeskuksen potilas saa terveydentilaansa koskevan todistuksen tai lausunnon silloin, kun todistuksen tarve perustuu lakiin tai potilaan hoidon, toimeentulon, opintojen tai muun vastaavan syyn kannalta välttämättömään perusteeseen.

Kunnan huolehtimisvelvollisuus tarkoittaa sitä, että kunta voi järjestää esityksessä tarkoitettujen todistusten ja lausuntojen antamisen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtiosuudesta annetun lain (733/1992) 4 §:n mukaisin tavoin joko 1) hoitamalla toiminnan itse; 2) sopimuksin yhdessä muun kunnan tai muiden kuntien kanssa; 3) olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä; 4) hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta taikka yksityiseltä palvelujen tuottajalta; taikka 5) antamalla palvelunkäyttäjälle palvelusetelin, jolla kunta sitoutuu maksamaan palvelun käyttäjän kunnan hyväksymältä yksityiseltä palvelujen tuottajalta hankkimat palvelut kunnan päätöksellä asetettuun setelin arvoon asti.

Todistus tai lausunto annetaan terveyskeskuksen potilaalle, joka yleensä on kunnan asukas. Kunta- ja palvelurakennemuutos kuitenkin tuonee toteutuessaan mukanaan enenevässä määrin alueita, joissa terveyspalveluita käytetään yli kuntarajojen. Tällöin terveyskeskuksen asiakas ei välttämättä ole kunnan asukas.

Todistuksen tai lausunnon tulee koskea potilaan terveydentilaa. Arvion tekee terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) mukainen ammattihenkilö. Annettavan todistuksen tai lausunnon laatimisen tulee vaatia terveydenhuollon ammattihenkilön asiantuntemusta. Todistus tai lausunto on voitava perustaa tutkimushavaintoihin ja mahdollisiin esitietoihin. Todistukset ja lausunnot, joissa terveydenhuollon ammattihenkilö ei voi objektiivisesti arvioida antamansa todistuksen tai lausunnon sisältöä, eivät kuulu kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin. Tällainen on esimerkiksi todistus henkilön uimataidosta.

Lakiin perustuvilla todistuksilla tai lausunnoilla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä sellaisia todistuksia tai lausuntoja, joista tarpeellisuudesta on säädetty laissa, asetuksessa tai asetuksen nojalla annetussa päätöksessä. Tällaisia todistuksia ovat esimerkiksi ajokorttitodistus, asevelvollisuuslain (452/1950) 24 §:n mukaiset lääkärintodistukset, merimiehen lääkärintodistus, kotitaloustyöntekijän lääkärintodistus terveydentilastaan, lääkärintodistus ortodoksisen seurakunnan papin, kanttorin ja diakonin viran täyttämiseksi, päihdehuoltolain (41/1986) mukainen lääkärintodistus ennen hoitoon määräämistä väkivaltaisuuksien perusteella, pakkokeinolain (450/1987) mukaisesta henkilönkatsastuksesta annettava lausunto ja steriloimisasetuksen (427/1985) mukainen lääkärintodistus. Myös sairauspäivärahan hakeminen Kansaneläkelaitokselta edellyttää lääkärintodistusta. Asiasta on säädetty sairausvakuutuslain (1224/2004) nojalla annetussa sairausvakuutuslain toimeenpanoa koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (1335/2004). Luettelo ei ole tyhjentävä.

Kunnan asukkaan tai terveyskeskuksen potilaan hoidon kannalta välttämättömien terveydentilaa koskevien todistusten tai lausuntojen antamisen suhteen ei ole ollut ongelmia. Näihin kuuluvat myös potilaan jatkohoidon kannalta välttämättömät todistukset ja lausunnot. Potilaan hakeutuessa sairauden vuoksi hoitoon terveyskeskukseen, laaditaan tähän liittyvät todistukset poikkeuksetta, eikä potilasta ohjata yksityissektorille todistuksia varten. Toimeentuloon liittyviä todistuksia voivat olla esimerkiksi todistukset, joilla haetaan sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaisia etuisuuksia. Tällaiset todistukset ovat yleensä myös lakisääteisiä. Opintojen johdosta välttämättömiä todistuksia voivat olla esimerkiksi oppilaitoksille tarkoitettut terveystodistukset opiskelupaikan saamiseksi. Myös todistus koululaisen vapauttamiseksi koululiikunnasta kuuluu tähän kategoriaan.

Muiden vastaavien syiden johdosta annettavat todistukset ja lausunnot ovat tyypillisesti esimerkiksi T-todistuksia virkaa varten tai E-lausuntoja vakuutusyhtiötä varten.

Erilaiset harrastuksiin liittyvät todistukset ja lausunnot eivät kuulu kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin. Tällaisia ovat esimerkiksi todistus sukellusharrastusta varten, todistus golffikilpailua varten siitä, ettei henkilö voi liikkua kentällä kävellen tai todistus pilkkikilpailua varten siitä, että joutuu käyttämään potkukelkkaa jäällä liikkumiseen vammansa vuoksi. Näitä todistuksia on eräissä terveyskeskuksissa annettu. Tällaisia tai vastaavia todistuksia pyytävät henkilöt voidaan ohjata yksityissektorille todistuksen hankkimiseksi omalla kustannuksellaan.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.3.2007.

3. Suhde perustuslakiin

Ehdotuksella toteutetaan perustuslain (731/1999) 22 §:ssä julkiselle vallalle säädettyä perusoikeuksien turvaamisvelvoitetta. Perustuslain 19 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Perustuslain 6 §:n mukainen yhdenvertaisuus ihmisten välillä lisääntyy kuntien yhdenmukaistaessa käytäntöjään kansanterveyslain täsmentämisen myötä. Näin ollen uudistus on paitsi perustuslain mukainen, myös sen tavoitteita edistävä.

LAKIEHDOTUS

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Kansanterveyslaki 4 § 3 momentti

Lasten ja nuorten terveyden laaja-alaista kehittämistä varten toimii asianomaisen ministeriön yhteydessä lasten ja nuorten terveyden neuvottelukunta. Neuvottelukunnan kokoonpanosta, asettamisesta ja tehtävistä säädetään asetuksella.

Kansanterveyslaki 14 § 1 momentti

(Kansanterveystyöhön kuuluvina tehtävinä kunnan tulee)

5) ylläpitää kouluterveydenhuoltoa, johon sisältyy kunnassa sijaitsevien perusopetusta antavien koulujen ja oppilaitosten kouluyhteisön terveellisyys- ja turvallisuuden valvonta ja edistäminen yhteistyössä henkilökunnan työterveyshuollon kanssa, oppilaan terveyden seuraaminen ja edistäminen suun terveydenhuoltoon mukaan lukien, yhteistyö muun oppilashuolto- ja opetushenkilöstön kanssa sekä terveydentilan toteamista varten tarpeellinen erikoistutkimus; oppilaan terveyden seuraamiseen ja edistämiseen kuuluvien neuvonnan ja tarkastusten sisällöstä ja määrästä sekä terveydentilan toteamista varten tarpeellisesta erikoistutkimuksesta voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella;

Kansanterveyslaki 14 § 1 momentti

(Kansanterveystyöhön kuuluvina tehtävinä kunnan tulee)

6) ylläpitää kunnan alueella sijaitsevien asetuksessa säädettävää muuta kuin 5 kohdassa tarkoitettua koulutusta järjestävien oppilaitosten opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta opiskeluterveydenhuoltoa, johon luetaan opiskeluympäristön terveellisyys- ja turvallisuuden edistäminen, opiskelijoiden terveyden ja opiskelukykyyn edistäminen, terveyden- ja sairaanhoitopalvelujen, suun terveydenhuoltoon mukaan lukien, järjestäminen opiskelijoille, sekä omalta osaltaan koko opiskeluyhteisön hyvinvoinnin varmistaminen; yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden terveydenhoito ja sairaanhoito sekä suun terveydenhuolto voidaan kuitenkin kunnan suostumuksella järjestää myös muutoin sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymällä tavalla; Opiskeluterveydenhuollon tarkemmasta sisällöstä voidaan tarvittaessa säätää valtioneuvoston asetuksella;

Kansanterveyslaki 14 § 1 momentti:

(Kansanterveystyöhön kuuluvina tehtävinä kunnan tulee)

11) Huolehtia siitä, että kunnan asukas tai terveyskeskuksen potilas saa terveydentilaansa koskevan todistuksen tai lausunnon silloin, kun sen tarve perustuu lakiin taikka asukkaan tai potilaan hoidon, toimeentulon, opiskelun tai muun vastaavan syyn kannalta välttämättömään perusteeseen.

Kansanterveyslaki 14 § 6 momentti

Kouluterveydenhuolto kuuluu osaltaan perusopetuslain (628/1998) 31 a §:n 2 momentin mukaisesti oppilashuollon palveluihin; opiskeluterveydenhuolto on osa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 37a §:n ja lukiolain (629/1998) 29 a §:n mukaista opiskelijahuoltoa. Kunnan kan-

santerveystyöstä vastaavan viranomaisen tulee osallistua perusopetuslain 15 §:n, lukiolain 11 §:n ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 14 §:n mukaisen opetussuunnitelman laatimiseen siltä osin, kun se koskee oppilas- tai opiskelijahuoltoa sekä koulun tai oppilaitoksen ja kodin välistä yhteistyötä.